

*Genealogische en Heemkundige
Kring
Vaertlinck*

Contactblad van de Werkgroep Genealogie en
Heemkunde – Willebroek

2005 - 2

Willebroeck — Zicht op het Sas.

Uitg. Jos. De Maeyer. Willebroeck.

Driemaandelijks tijdschrift

1e jaargang – Nr 2

oktober-november-december 2005

**Verantwoordelijke uitgever: Gust VAN AUWENIS, Dendermondsesteenweg 204 b202,
2830 Willebroek**

Culturele vereniging "VAERTLINCK"

p.a. René PATTYN

Molenstraat 24

2830 Willebroek

Tel.: 03/886.92.44

E-mail : pattyn.rene@scarlet.be

E-mail : guvanau@scarlet.be

Bankrek.: 068-2318314-41

Erkende culturele vereniging Willebroek : culw083

Bestuursleden :

Paul COOLS	Voorzitter	Vennestraat 2	2830 Willebroek	03/294.54.81
René PATTYN	Secretaris	Molenweg 24	2830 Willebroek	03/886.92.44
Leon BERNAERTS	Bestuurslid	Eikenstraat 20	2840 Reet	03/888.21.83
Dirk BINON	Bestuurslid	St-Katharinastr. 57	2870 Ruisbroek	03/886.99.41
Flor COOLS	Bestuurslid	Vijverhoflaan 2	2830 Willebroek	03/886.69.98
Gary MANTIERS	Bestuurslid	Nieuwstraat	2830 Willebroek	03/886.65.26
Jan PEETERS	Bestuurslid	Pullaar 270	2870 Breendonk	0477/626984
G. VAN AUWENIS	Bestuurslid	Dendermondsestwg 204	2830 Willebroek	03/886.85.54
Eric VAN WINGHE	Bestuurslid	Mispelweg 41	2830 Willebroek	03/886.78.82

Lidmaatschap : 10,00 € door storting of overschrijving op rekening 068-2318314-41 van
"Vaertlinck", 2830 Willebroek

Afzonderlijke nummers : 3,00 €

Gratis voor leden en adverteerders.

Kontaktadres: René PATTYN, Molenstraat 24, 2830 Willebroek

Website : <http://www.vaertlinck.be> (in opbouw)

Editoriaal

Ons tijdschrift "Vaertlinck" kende meteen bij zijn eerste verschijning een groot succes waarover wij erg tevreden zijn en waarvoor wij dan ook alle medewerkers, abonnees en sponsors zeer oprecht danken.

Wij hopen dat wij de gestelde verwachtingen hebben ingelost ondanks het feit dat alle begin moeilijk is.

Bij het verschijnen van onderhavig nummer loopt het jaar 2005 stilaan ten einde. Voor het jaar 2006 behouden wij dezelfde vormgeving en de onderwerpen met een vervolg zullen verder afgewerkt worden.

Wij nemen ons voor u exclusieve foto's te brengen over onze fusiegemeente.

Tevens zal "Willebroek vroeger en nu" een vast plaatsje krijgen tussen de verschillende thema's die aan bod komen.

Wij beogen via ons tijdschrift het leven in "Groot Willebroek", in het verleden en het heden, genealogisch en heemkundig levendig voor te stellen.

Wij wensen u lezer(-es) nog veel leesplezier en danken u nogmaals zeer oprecht voor uw belangstelling.

De vereniging staat los van alle filosofische en ideologische strekkingen.

Het bestuur

Te verwachten in "Vaertlinck" :

- *Wouter van Stolwijck, een Willebroeks pastoor op de brandstapel te Vilvoorde.
- *Jacob van Vitry, een militante kruistochtenpredikant te Willebroek, een mythe.
- *De toneelmaatschappij "De Rozeknop", 1924-1956.
- *Jean Henri Spiette, een controversiële notaris.
- *Tisselt en ... The art of warfare in Western Europe during the Middelages.
- *Brouwerij "De Wildeman" te Blaasveld, een bizarre verkoop.
- *Louis Dochez, een Willebroekenaar ronselt voor de Noordelijken tijdens de Secessieoorlog.

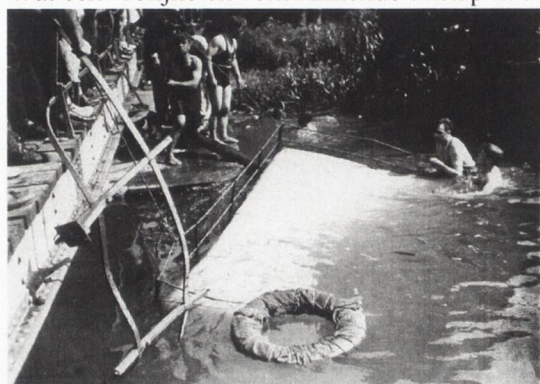

70 jaar geleden....

Autobusramp te Turnhout op 14 juli 1935.

Willebroek in diepe rouw.

Wat een vrolijke en verkwikkende uitstap in de Kempen moest worden eindigde in een drama.

Herbegier Frans Verhaert was inrichter van deze geplande uitstap. De reis gebeurde met de autobus van Frans Flies uit Ruisbroek-Sauvegarde. Door een onbekende oorzaak raakte de autobus van de baan en kwam in het Kempens Kanaal terecht. De inzittenden waren bijna allen bewoners van de Appeldonkstraat.

Tien Willebroekenaren bevonden zich bij de dodelijke slachtoffers.

De dag van de begrafenis was het rond acht uur al een drukte van jewelste in Willebroek. Het was een ware begankenis van inwoners, ook van de omliggende dorpen die allen naar Willebroek togen om de begrafenis van de

slachtoffers bij te wonen. Aan de brug over de Rupel was het een bonte bedoening. Nieuwsgierigen verdrongen zich om toch maar niet te laat te komen. In de Kindertuin aan de Boomsesteenweg werd een rouwkapel ingericht waar de kisten in een lange rij naast elkaar werden opgesteld. Weldra begon het défilé van honderden vrienden en kennissen van de slachtoffers en van duizenden medeburgers die een laatste groet kwamen brengen. De bevolking die achter de rouwstoet volgde, was een halve kilometer lang. Langs de straten stonden toeschouwers in dichte drommen. Honderden kransen en bloemstukken stonden in een zaal van het schoolgebouw. Op de linten van de kronen stonden volgende opschriften: Veloclub "Wie rolt er mee" voor een betreurd medelid; Afdeling "Onderhoud" ASED voor hun betreude werkmakker; Zwavelzuurfabriek "De Rupel" Sauvegarde aan onze betreude werkmakker Alfons; "Ammoniaque Synthétique et Dérivées" aan hun werklieden, enz.

De treurige stoet, voorafgegaan door de geestelijkheid.

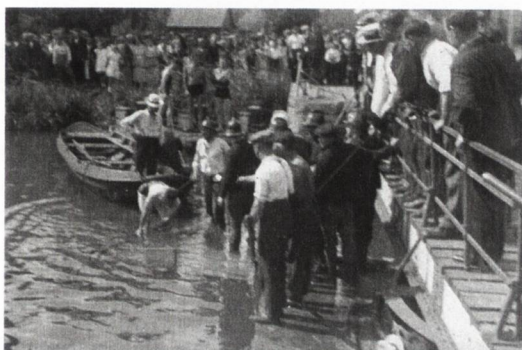

De lijkstoet op weg naar de kerk.

Een afvaardiging uit Turnhout nam ook aan de plechtigheid deel. Ook het volledig schepencollege en alle gemeenteraadsleden met burgemeester Gaston Fromont aan het hoofd was op post. Minister Van Isacker was aanwezig om de deelneming van de regering over te maken. De kerkelijke overheid kwam de rouwstoet ophalen en was samengesteld uit Z.E.H. Emsens, pastoor van Willebroek met zijn onderpastoors de Eerw. Heren Weyns, Goetstouwers en De Roover; ZEH Hendrickx, pastoor van de parochie Heilige Familie en Eerw. Heer D'Heu, onderpastoor; Z.E.H. Janssen, pastoor van Klein-Willebroek en Z.E.H. Van Uytdevilligen, pastoor van het gasthuis. Ook de senatoren de Bouchery, Vanroosbroeck en Verbist waren aanwezig. Burgemeester Fromont sprak als eerste de lijkrede uit. Ook de heer Van Hoeck, burgemeester van Turnhout nam het woord.

De laatste tocht ging tussen een haag van duizenden toeschouwers richting kerk, voorafgegaan door afvaardigingen van verschillende bonden en maatschappijen met vaandels. Daarna volgden schoolkinderen met bloemenmandjes in de handen. De lijkkasten werden gedragen door werkmakkers en vrienden. De kisten werden één voor één de kerk binnengedragen en de kronen werden neergezet. Een lange rij familieleden, vrienden en kennissen trachtten een plaatsje te bemachtigen.

Na de kerkelijke plechtigheid ging het richting kerkhof, daar werden de kisten in de gapende kuil neergelaten terwijl het muziekkorps de dodenmars speelde. Dit was het laatste afscheid.

De redders aan het werk op het Kempens Kanaal.

De autobus waarmee het ongeluk gebeurde.

De slachtoffers:

MOENS Joanna Ursula, geboren te Kapellen-op-den-Bos op 7 maart 1874, echtgenote van Cortebeek Karel, wonende te Willebroek, Appeldonkstraat 179.

MOENS Alice Angelina, geboren te Breendonk op 27 maart 1903, echtgenote van Van den Steen Theophiel, wonende te Willebroek, Appeldonkstraat 259.

VAN DER VELDEN Bertha, geboren te Willebroek op 30 juni 1884, echtgenote van Den Hert Cesar, wonende te Willebroek, Turfsteeg 14.

VEREST Petrus Joannes, geboren te Ruisbroek op 28 maart 1874, weduwnaar, wonende te Willebroek, Appeldonkstraat 144.

TROCH Hendrik, geboren te Willebroek op 15 juni 1899, echtgenoot van Bremt Maria, wonende te Willebroek, Appeldonkstraat 177.

DE MERECHY Henri¹, geboren te Stekene op 10 april 1882, wonende te Willebroek, Appeldonkstraat 252.

ROELANTS Philomena Maria, geboren te Willebroek op 2 januari 1900, echtgenote van Schaerlaeken Jan Alfons, wonende te Willebroek, Appeldonkstraat 196.

PAUWELS Leonia, geboren te Bornem op 29 juli 1890, echtgenote van Cauwenbergh Hendrik, wonende te Willebroek, Appeldonkstraat 177.

DE WACHTER Joanna Ludovica, geboren te Willebroek op 17 februari 1902, echtgenote van Van Opstal Prosper, wonende te Willebroek, Kraagweg.

DE WACHTER Jan Kamiel, geboren te Willebroek op 14 juni 1879, echtgenoot van Van den Briel Virginia, wonende te Willebroek, Appeldonkstraat 223.

De kerkdienst voor Flies Frans werd terzelfder tijd opgedragen

in de parochiekerk van Ruisbroek door Z.E.H. pastoor Ceulaerts. Frans Flies, eigenaar van de autobus was één van de dodelijke slachtoffers. Hij liet een vrouw en 11 kinderen na. Flies Frans Eduard werd geboren te Willebroek op 29 januari 1891 en woonde te Ruisbroek, Hoogstraat 27.

René Pattyn

¹ Henri De Merechy is de vader van de overledene Alfons De Merechy. Dit is foutief afgedrukt in de kranten. Het overlijdensprentje geeft de juiste persoon aan maar zijn geboortedatum is 25 juli 1908 in plaats van 7 juni 1905.

DE KWTV STELT DE 100 TENTOON EIND OKTOBER 2005

Een korte memo.

Op de tweede nieuwjaarsdag van 1905 trok de **Willebroekse Turn Vereniging**, nu **Koninklijke**, zich voor het eerst op aan de rekken. Toen de fusie van 'Kracht en Zwier' en 'De Jonge Turners' tot stand kwam werd dat memorabele jaar ook getekend door een veelheid aan stakingen (o.a. in een Boomse steenbakkerij legden uitgebluste kinderen de klei neer), werd de zondagsrust een wettelijk iets, incasseerde het nationale elftal te Antwerpen met 1-4 haar eerste officiële Hollandrømmeling, werd de koningswens voor een pompeuze Brusselse basiliek, Koekelberg, een 'moeten' en veroordeelde een onderzoekscommissie met kennis van zaken het pijnlijke Kongobeleid van een iemand die te Willebroek in 1853 zijn eerste danspassen had gezet, namelijk Leopold II.

Evenmin te vergeten, datzelfde stichtingsjaar trokken de WTV'ers 'en masse' hun gewitte turnsloefkes aan en stapten als zovele fiere gieters mooi in de pas achter de vlag bij de inhuldiging van het standbeeld van Louis De Naeyer, industrieel en burgemeester van Willebroek.

En wanneer de WTV in juni 1914 het 24ste Noordergouwfeest te Willebroek patroneerde werd de turngroep voor de komende jaren in binnen- en buitenland herkenbaar door het dragen van een zwarte klak met in front een schitterende badge. De Antwerpse beeldhouwer-graveerder Jules Baetes (1861-1937) haalde voor die penning zijn fijnste burijn boven en maakte er voor de eeuwigheid een mooi kunstwerkje van. Met de legendarische pet krijgt ook Baetes' graveerkunnen een bevoorrechte plaats in de gemeentelijke feestzaal bij de KWTV-tentoonstelling tijdens de jaarmarktdagen.

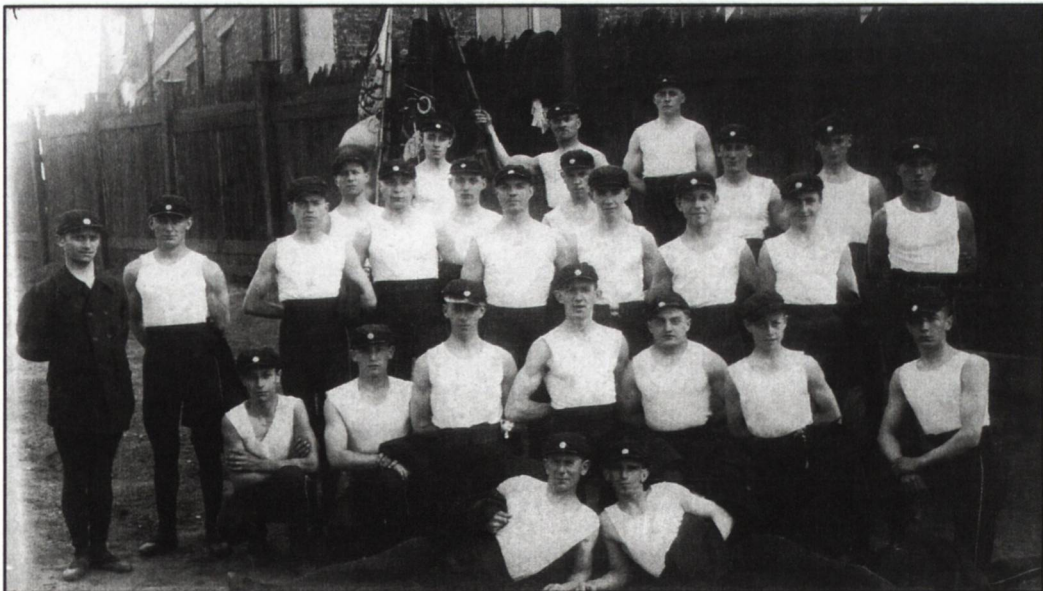
Fé de Say.

Penning gegraveerd door de kunstenaar Jules Baetes
De penning vermeldt : 24ste Noordergouwfeest 7 & 14 juni 1914.
In een lint op de penning is gegraveerd : Willebroekse Turnvereniging

Joseph MEES (alias De Payer), karaktervolle kop met blik op oneindig.
De Payer was jarenlang een van de pijlers van de KWTV.
° Willebroek 28 januari 1888 en † Willebroek in 1962.

De pyramidebouwers

Bovenaan, rechts van de twee vaandeldragers staat de legendarische Joseph Mees (alias De Payer).
Merk ook de zwarte petjes met er op, vooraan in het midden, de schitterende badge of penning.

UIT ALLE DALEN DER HERINNERING

Een testament de dato 7 september 1665

Inden naem ons heeren Jesu Christy, Amen. Condt ende kennelijcken sy eenen jegelijcken allen denghenen die dese letteren van instrument oft testament sullen sien oft hooren lesen hoe dat op heden den sevensten septembris seshien hondert ende vijffentsestich voor my Jaspas Bercx openbaer notaris inden Raede van Brabant geadmittert tot Willebroeck residerende ende inde presentie vande naergenoempde getuijgen gecomen ende gecompareert is in persoeone **Mijnheer Constantinus Helman teghenwoordich sieck te bedde liggende**, nochtans sijn volcomen verstandt ende vijff sinnen over al wel machtich ende volcomentlijck gebruijkende gelijk mij notaris ende de naergenoempde getuijghen dus genoechaem is gebleken, welken voornoempde heere Comparant overdenkende ende vuerpeijssende de menschelijke nature cranckheijt datter niet sekerder en is als de doot ende niet onsekerder als dure der selver, heeft al voren sijn sterffelijck lichaem vuijt dese bedruete weirelt soude comen te scheijden gewikt ende begeirt te maeken dit **testament oft ordonantie van vuijtersten wille**, doet ende te niet doende alle voorgaende testamenten momentlijck tgene op den sesden deser voor mij onderschreven is gepasseert voor soo veele als het selve soude mogen contrarieren aen tgene voorschreven ende anders niet, eerst ende voor al soo bevelt hij testateur sijne siele soo haest de selve door Godtswille vuijt sijn sterffelijck lichaem soude comen te scheijden aen Godt Almachtich, Maria de heijlige moeder Godts ende allen den hemelschen geselschappen **ende sijn doot lichaem der geweyder aerde kiesende hij testateur sijne sepulture inde kerke vande Baronnie van Willebroeck inde hooge khoore boven de trappen voor den grooten outaer, ende aldaer te laeten maeken eenen kelder met eene eereijcke sepulture naer sijnen staet dwelck hij testateur aen sijnen heer**

ende sijn doot lichaem der geweyder aerde kiesende hij testateur sijne sepulture inde kerke vande Baronnie van Willebroeck inde hooge khoore boven de trappen voor den grooten outaer, ende aldaer te laeten maeken eenen kelder met eene eereijcke sepulture naer sijnen staet dwelck hij testateur aen sijnen heer

broeder den baron van Willebroeck genoechaem is toe betrouwende, ende boven dijen wilt ende begeirt hij testateur dat naer sijne doot ende aflivicheijt tot laefnisse van sijne siele sullen gedaen ende gecelebreert wordden ses hondert missen van Requiem ende boven dijen dat binnen de voorschreven Baronnie van Willebroeck op sijne vuijtaert ofte begraeffnisse sal vuijtgereijckt wordden een hondert ende vijftich guldens broot, bier, eertten ende andere aelemoessen voor de arme menschen die ten voorschreven tijde voor sijne testateurs siele sullen bidden **ende boven dijen wilt hij testateur noch dat aende twee gilden van Willebroeck ingevalle sijlieden sijns testateurs lichaem wille helpen begraeven ende voor de siele bidden sal gegeven wordden ieder gilde eene tonne bier van negen guldens de tonne, ende boven dijen wilt**

ende boven dijen wilt hij testateur noch dat aende twee gilden van Willebroeck ingevalle sijlieden sijns testateurs lichaem wille helpen begraeven ende voor de siele bidden sal gegeven wordden ieder gilde eene tonne bier van negen guldens de tonne, ende boven dijen wilt

ende begeirt hij testateur noch wel expresselijcken dat naer sijne doot ende aflijvicheijt inde kercke vande Baronnie van Willebroeck alle vrijdaegen precies altijt ende eeuwelijck duerende sal gecelebreert wordden eene misse van requiem tot laeffenise van sijne siele ende sijne vrinden die welcke sullen moeten gedaen wordden bij den Cappelaen nu sijnde oft naermaels bij tijde wesende, waer van de collatie altijt sal hebben den voorschrevenen **heere Baron van Willebroeck sijnen broeder** ende naer sijne doot bij de naeste vrinden ende sijne erffgenaemen, waer voren ende voor de voorschrevenen achtdaechse misse den voorschrevenen heere Baron sal moeten stellen goede ende souffisante panden ende dat voor ieder misse sal moeten betaelt wordden thien stuivers altijt eeuwelijck duerende als voren, voorts wilt ende begeirt hij testateur noch dat Anderies, sijnen tegenwoordigen knecht, sal trecken voor sijne devuoirs in sijns testateurs siekte boven sijnen ordinarissen bodeloon de somme van vijftich guldens eens ende eenen eerelijcken rouw met twee van sijne testateurs slechtste kleedingen, item laet ende maeckt hij testateur noch aende twee kindermeijssens van voorschrevenen heere Baron van Willebroeck ieder vijff en twintich guldens ende aen het keukemeijssen gelijcke vijff en twintich guldens voor eenen rouw ende aen Martijntien Hellemans, swerte suster, boven haeren salaris verdient ende noch te verdienen gelijcke vijff en twintich guldens voor haere extraordinarisse devuoirs, comende alsoo voorts tot de dispositie van sijne tijdelijcke goederen eenichssints bij Godt Almachtich aen hem testateur verleent tsij gout, silver gemunt ende ongemunt actien, crediten, meubelen, leengoederen, Uccelsche chijns goederen, obligatien, renten waer ende tot wat plaetsen die gelegen sijn ofte naermaels bevonden soudens mogen wordden, egeene daer van vuyt gescheijden oft gereserveert, de selve heeft hij tot testateur gelaeten ende gemaect gelijck hij die laet ende maeckt bij desen aende heere Baron van Willebroeck, sijnen heer broeder, met last van vuyt te reijken ende te geven aende vier staeken van sijns testateurs susters ende broeder elck negen duysent guldens te weten ende kinderen van wijlen sijns testateurs suster getrouwt geweest hebbende met **mijnheer van Buijsermaete** negen duysent guldens ende gelijcke negen duysent guldens aende kinderen van wijlen sijns testateurs sustere getrouwt geweest sijnde met den **heere Raetsheer Stalins**, oock negen duysent guldens aen sijns testateurs sustere getrouwt sijnde met den **heere van Sevenhuijsen** ende de andere negen duysent guldens aen sijns testateurs sustere getrouwt sijnde met den **heere van Empsenrode**, ende oft het gebeurde dat sijnen heer broeder, den heere Baron van Willebroeck, niet geraden en vant tacepteren de voorschrevenen institutie universele ende liever hadde de successie te laeten gaen tusschen de naeste bestaende soo

ist dat hij testateur indijen gevalle hem ende de voorschreven vier andere staeken is maekende ende instituerende sijne rechtige erffgenaemen vuyt alle sijne voorschreven achter te laetene goederen te paerten ende deelen gelijckelijcken in vijff staeken de weesen representerende hunne moedere, ende indijen gevalle soo prelegateert hij testateur den voorschrevenen heere Baron sijnen broeder met de somme van sesse duysent guldens eens om redenen ende vuyt differente consideratien momentlijck van te recognosceren de mancosten die hij nu eenige jaeren met sijnen knecht tot effectueringe ende volbrenginge van desen sijnen voorschreven testament ende vuyjtersten wille dat den voorschrevenen heere Baron sijnen broeder ende mijnheer den Pastoor van Ruijsbroeck gelieven willen te aenveirden het executeurschap vande desen sijnen vuyjtersten wille, den voorschrevenen heere Pastoor daervoren laetende in recognitie van dijen voor eene recognitie oft memorie de somme van hondert guldens, dit verclaerden hij testateur te wesen sijn testament ofte ordonnantie van vuyjtersten wille willende ende begeirende dat tselve in alle sijne punten clausulen ende restrictien hier voren verhaelt sij, volcomen effect sal sorteren tsij bij forme van testament oft ordonnantie van vuyjtersten wille soo ende gelijck een Christen mensch testament best ...begrijpen ende effect sorteren mach niet tegenstaende eenige costumen, stadt, steden oft lants rechten die ter contrarien eenichssints soudens mogen disponeren de selve heeft hij testateur gederogeert gelijck hij die derogeert mits desen reserverende niettemin sijn verminderen, vermeederen, veranderen ende interpreteren soo dickmaels alst hem goet dunken ende gelieven sal, den voorschrevenen testateur bij mij notaris naergevraecht sijnde oft hij conde schrijven heeft verclaert ...ja gelijck oock de getuijgen die oock beijde hebben verclaert te connen schrijven. Aldus gedaen ende **gepasseert binnen Brussel ten woonhuijse vande heere Baron van Willebroeck ter presentie van mijnheer Florentius Bals, Advocaet vanden Raede van Brabant** ende Martinus de Smet als getuijgen hiertoe versoecht ende geleden dijenvolgende heeft hij testateur dit benefens mij notaris ende voorschreven getuijgen respectievelijcken onderteekent,

Constantius Helman

*****

Wanneer de tijd voor Constantinus gekomen is en hij mooi gekist in zijn gedroomde grafkelder een laatste rustplaats vindt zijn o.a. de twee lokale schuttersgilden nijg tevreden met hun vaten bier en zal broer Jan tot Baron van Willebroek gepromoveerd in 1661, het eeuwfeestjaar van de opening van het kanaal Rupel-Brussel, nu nog beter bij kas zijn om zijn bouwplannen waar te maken.

Onze bouwheer viseert een *standingvol buitenverblijf* met oog- en oorcontact op de horlogie van de St.-Niklaaskerk en een arcadisch uitzicht op de Willebroekse Vaart met het uitgestrekte Broek. Een horlogie? Ja, ja, in de kerkrekeningen wordt al in 1603 melding gemaakt van het horologien van de Kercke ... *item betaelt aenden advocaat Hertogs tantwerpen die gediend heeft inde saecke nopende het horologien van de Kercke waerom tproces geresen was voor de Wedthouderen van Antwerpen in diversche reijssen de somme van 21 guldens* en in 1607 ... *item noch betaelt aen meester Jan Calewaert horologiemaecker van Mechelen woonende bij St Rombaultkercke op minderinge vande somme van elffrensgulden, waer voor hij het horologium der Kercke van Willebroeck heeft aengenomen te repareren ende een heel jaer te onderhouden de somme van 8 guldens.*

Het startschot voor het bouwproject wordt gegeven op 1 juni 1666. Wat volgt is voer voor gebeten architecten en geduldige maquettebouwers.

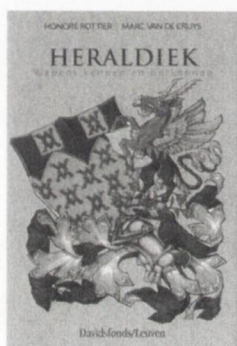
Item ses strijckhouten lanck twintich voeten vier ende acht duijmen.
Item een muerplaete lanck twintich voeten ses ende twelff duijmen.
Item een muerplaete lanck hondert twintich voeten vier ende acht duijmen.

(... wordt vervolgd) Flor Cools.

Akten-notariaat Gasparus Berckx nrs 3696/3697 –Rijksarchief-Antwerpen, transcript Flor Cools.
Heraldische gegevens: Handschrift anno 1731, Rijksarchief-Brussel.

Boekbespreking

HERALDIEK, wapens kennen en herkennen

Wapenschilden en blazoenen vol symbolen: overal kom je ze tegen. Zij prijken op huisgevels, glasramen, schilderijen en schouwen. Maar ook “Stars and Stripes”, verkeersborden, logo’s op kleding van sportlui: ze grijpen allemaal terug naar middeleeuwse heraldische kentekens.

Waarom brachten twaalfde-eeuwse strijders bestendige emblemen aan op schilden, helmen en kleding? Waarom kopieerde de burgerij dit gebruik in de veertiende eeuw? Wat heeft de mens ermee willen uitdrukken? Wat werd er afgebeeld? Waarom koos iemand voor een leeuw of voor een beer, roos, zon of weegschaal.

Dit boek werp een unieke blik achter de “schermen” van de heraldiek en maakt een waardevol, eeuwenoud Europees erfgoed opnieuw toegankelijk. Een praktisch standaardwerk voor toeristen, familievorsers, historici en kunstliefhebbers... en zeker ook voor wie een eigen familiewapen wil ontwerpen.

Auteurs: Honoré Rottier en Marc Van de Cruys.

Uitgever: Davidsfonds - Leuven

Formaat: 24 x 16 cm.

Rijk geïllustreerd, 350 blz.

ISBN: 90-5826-274-X

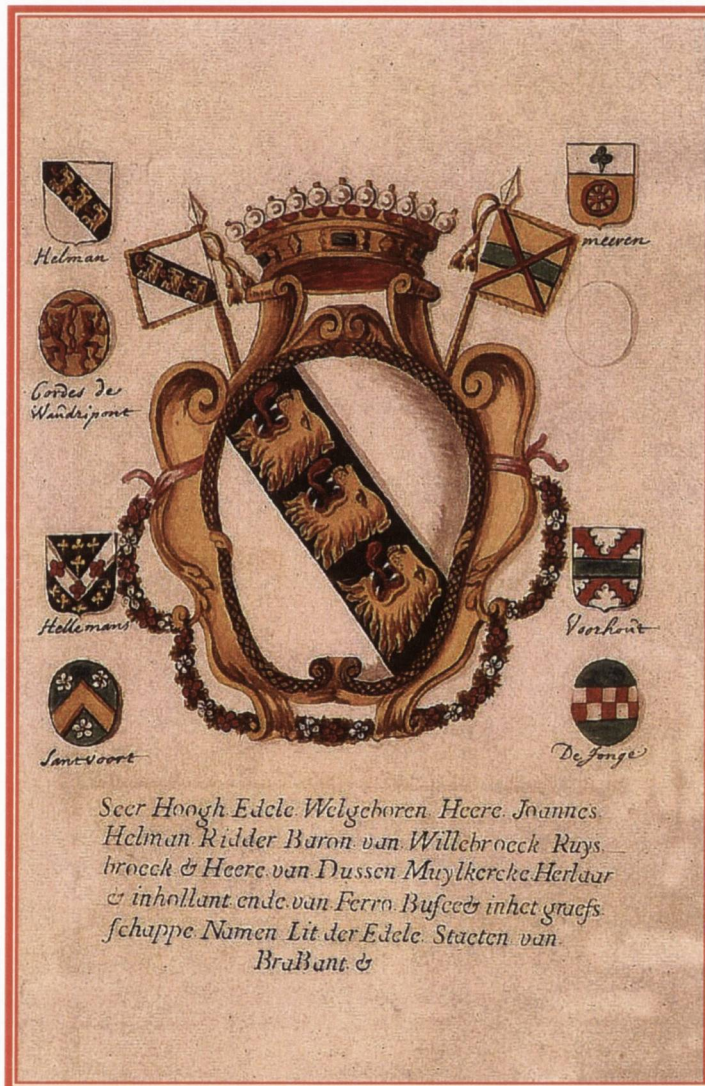
Prijs: 29,50 euro

Verkrijgbaar bij alle goede boekhandels en bij Frans Huysmans, E. Vanderveldestraat 106 te Willebroek (Davidsfonds)

Uit het rijke Rooms-Willebroeks leven

Jammer dat de heer Jean Huyghe, auteur van de onlangs door de gemeente Willebroek gepatroneerde uitgave *Willebroek en het geslacht Helman*, niet even op de redactie van Vaertlinck is langsgeweest. Wij hadden hem met graagte uit onze reservoirs aan herinneringen een authentiek ingekleurd wapenschild voor zijn must van een boek in bruikleen gegeven. De lezers van ons eigenste *Vaertlinck* gunnen we hier de kans om dit juweeltje van een relict uit het Ancien Regime rustig te bewonderen, te bestuderen. We vonden het terug in het rijk-versierd namenregister “*Het Broederschap van den H. Roosencrans*”.

In het kort, de oprichting van het broederschap van de H. Roosencrans gebeurde op vraag van o.a. de heer Joannes Baptista Ludovicus Bonaventura Josephus Helman, baron van Willebroeck, Ruysbroeck en etceter, ... *versocht zijnde dat wij souden willen oprechten, planten ende instellen het geselschap van den H. Roosencrans inde Baronie van Willebroeck onder de Diocese van Mechelen.*

Deze lekenvereniging met als intentie het beoefenen van het vrome doel en het stimuleren van de liefde voor de evenmens verkreeg de zegen van onder meer de Weleerwaarde Heer Prior van het

Dominikanenklooster te Brussel. De zaligverklaarde stichter van deze predikherenorde, de maraan Dominicus, was ooit een boezemvriend van de Eerwaarde Heer Jacob van Vitry die hier te Willebroek, rond 1212, ooit zou geronseld hebben, zou, voor de heilige kruistocht tegen de Katharen, maar dat is dan weer een ander verhaal. Dus om het heuglijk opstarten van deze lokale christelijke loge te vereeuwigen werd op 4 februari 1731 een naamregister aangelegd versierd met een adellijke veelheid aan ingekleurde heraldische blazoenen. Mijnheer Pastoor, Ludovicus Aegidius Van Schaebroeck, ingehaald op de parochie in 1727 kwam niet voor op de lijst. De doorgaans te Brussel residerende baron had in zijn kasteel rechtover de parochiekerk een eigen kapel, en nog belangrijkere, een persoonlijke bediener en biechtvader. Het heeft te Willebroek nooit geboterd tussen de baron en de parochiepriester.

Fé de Say.

Lyrisch beeld. Een oase van rust en stilte. Aangenaam verpozend op de Rupeldijk te Heindonk met op de achtergrond het kasteel "De Bocht". Foto genomen op 5-9-1921. Archief Hector Smedts.

Onderpastoor Alfons Borghijs op jacht in de tuin van de pastorie van Blaasveld? (Foto G. Van Auwenis)

*Een onderpastoor genaamd Borghijs,
Voor zijn stoofpot zocht enige spijs.
Met een wel gericht schot
schoot hij d'haen van z'n kot.
'k Heb nu mijn coq-au-vin zei hij wijs.
Fé de Say*

E.H. Alfons BORGHIS

° Breendonk 23 augustus 1921

† Putte 5 december 1989

Priester gewijd te Mechelen op 28 april 1946

Onderpastoor te Blaasveld van 1946 tot 1952

Onderpastoor te Putte van 1952 tot 1989.

Bier

(deel 2)

De Geschiedenis van een Volksdrank

2) Het brouwen van de 11de eeuw tot de 13de eeuw

Eén van de verbeteringen die aan de smaak van het bier werd aangebracht heeft waarschijnlijk in de kloosters plaats gevonden waar voor het eerst 'HOP' aan het bier werd toe gevoegd².

Vreemd genoeg werd in de genoemde perioden enkel in Duitsland, Engeland en Frankrijk gebruik gemaakt van hop.

In Vlaanderen en de Noordelijke Nederlanden was de toepassing van hop toen niet aangeslagen.

In deze regionen werd een ander middel toegevoegd om het bier op smaak te brengen en de houdbaarheid te verhogen namelijk de 'GRUIT'.

De benaming gruit slaat op een mengsel van kruiden waarvan de samenstelling van streek tot streek kon verschillen.

In 999 horen we voor het eerst over de gruit van Bommel.

Keizer Otto III schonk in dat jaar aan de Sint-Martinuskerk te Utrecht, behalve de tol en de munt, ook de *negocium (...) fermentatae cervisiae, quod vulgo grutt nuncupatur*.

De vertaling daarvan luidt : de handel van het brouwen van bier die gewoonlijk gruit wordt genoemd.

Uit latere gegevens weten we wat daarmee bedoeld wordt.

Niet het brouwen zelf werd fiscaal aangeslagen, maar één van de toen gebruikelijke ingrediënten die voor het brouwen gebruikt werden.

Het verkopen en distribueren van dit kruidenmengsel werd tot monopolie van de landsheer verheven. Dit had uiteraard alleen zin als gruit werd beschouwd als een onontbeerlijk ingrediënt voor de bierproductie.

Wat was nu eigenlijk die gruit?

Over de samenstelling van de gruitstof worden we ingelicht door een Zwols voorschrift uit 1398.

Daarin wordt gesproken over *32 pond mud kruid, 100 pond hers* en *100 pond zwaarkruid*.

Mud kruid : daarmee werd gageelkruid bedoeld.

Zwaarkruid : is een samenstelling van serpentien en bekeler.

Met serpentien werd waarschijnlijk slangenkruid bedoeld waardoor verschillende planten in aanmerking konden komen.

Bekeler³ is taalkundig te herleiden tot 'baeae lauri', de vruchten van de laurier.

Hers: hiermee werd gewoon hars van een boom of struik bedoeld.

De bladeren van de gageelstruik die aromatische olie bevatten met een roesverwekkende werking werden ook voor de gruit gebruikt.

In Vlaanderen was het gruitrecht een landsheerlijk privilege, voorbehouden aan de graven van Vlaanderen.

Zij hadden het recht om gruit of gruit voor de aanmaak van het bier te verkopen.

In de 12de eeuw werd dit recht al in leen gegeven aan belangrijke

families die dan ook de titel van 'gruutheer' of 'gruter' mochten gebruiken.

² De eerste gegevens daarover komen van het klooster Corvey ten zuiden van Hannover.

³ In een aantal bronnen aangeduid als beketeer.

Deze families beheerden het gruuithuis waar de gruit lag opgeslagen en door de gebruikers kon worden afgehaald.

Toen gruit in de loop van de 14de eeuw in Vlaanderen werd vervangen door hop, ontwikkelde het gruitrecht zich verder tot een accijns.

Het best bekende voorbeeld in Vlaanderen is Brugge waar het gruitrecht werd verpacht aan de familie Van Brugghe, door huwelijk in de 14de eeuw overgegaan naar de familie Van der Aa, die ook de titel van 'heer van Gruuthuse' voerde.

In Gent was het gruitrecht namens de graven van Vlaanderen in handen van de familie De Grutere, die deel uitmaakte van een groep van veredelde stedelingen.

Een belangrijke doorbraak in de bierproductie vond plaats in de 12de en de 13de eeuw .

Dat kwam voornamelijk door het ontstaan van een aantal steden in Noord-Europa.

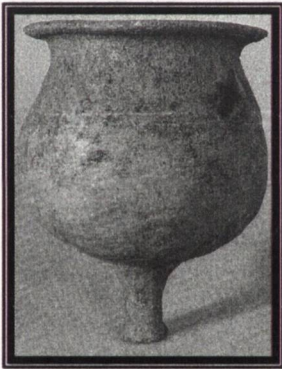
Dat waren de plaatsen waar veel mensen in een klein gebied gingen samenwonen en voor een belangrijk deel niet zelf meer hun etenswaren gingen produceren zoals ondermeer leerlooiers, schoenmakers en lakenververs die afhankelijk werden van bakkers, brouwers en anderen.

Het ontstaan van die steden had zo ook tot gevolg dat nu ook buiten de kloostermuren het brouwen van bier aanzien werd als "gespecialiseerd werk".

Een gevolg daarvan was dat de kwaliteit van het bier beter werd en de productie ervan groter kon worden.

De doorbraak van het brouwen van bier is in Zuid-België goed vast te stellen aan het aantal nieuw gestichte brouwerijen.

Na een gestage groei sedert de 10de eeuw laat de 13de eeuw een explosieve toename zien.

In de 13de eeuw werd dit soort vaten gebruikt om de lege hulzen van de granen uit het beslag te filteren.

Onderin werd dan een plankje met gaten aangebracht waar overheen stro werd gelegd.

De gefilterde 'wort' kwam langs de onderzijde uit de trechter.

(Fries Museum, Leeuwarden)

Om het ontkiemde graan te kneuzen gebruikte men in de 13de eeuw kleine aardewerken stampertjes.

Aan de onderkant werden kleine steentjes aangebracht die de malende werking nog vergrootten.

(Drents Museum , Assen)

Bronnen:

- Drents Museum (J. Bruggink) te Assen.
- Fries Museum te Leeuwarden.
- Bier : R.E Kistemaker en V.T van Vilsteren 1994.
- De Middleeuwse brouwerijen en gruit door G. Doorman 1955.

Wordt vervolgd.
Peeters Jan : 2005.

God bewaert en gespaer de vaert “ van der nieuwer schepvaart tot Bruessele ” ⁴

Het toenmalig kunstwerk, dat voor die jaren in een recordtijd werd gegraven, was 28 km lang, had een bodembreedte tussen de 8 à 10m , een gemiddelde oppervlaktebreedte tussen de 30 tot 40m de diepgang was ongeveer 2m. Bij de aanvang was de bouw van 3 sassen voorzien, te Tisselt, Humbeek en te Vilvoorde, een paar jaar later zullen er de sassen van Willebroek en Klein-Willebroek bijgebouwd worden

Toen op 17 januari 1554 de toelating werd gegeven de Rupeldijk door te steken, kon Simon Maertense enkele dagen later bij de uitvoering ervan niet vermoeden dat een ramp op de loer lag. Deze ingenieur en burgemeester van Zierikzee was door zijn vriend Jan van Locquenhien gevraagd mee te werken bij het aanleggen van de voorziene dijken vanaf Tisselt tot aan de Rupeldijk.

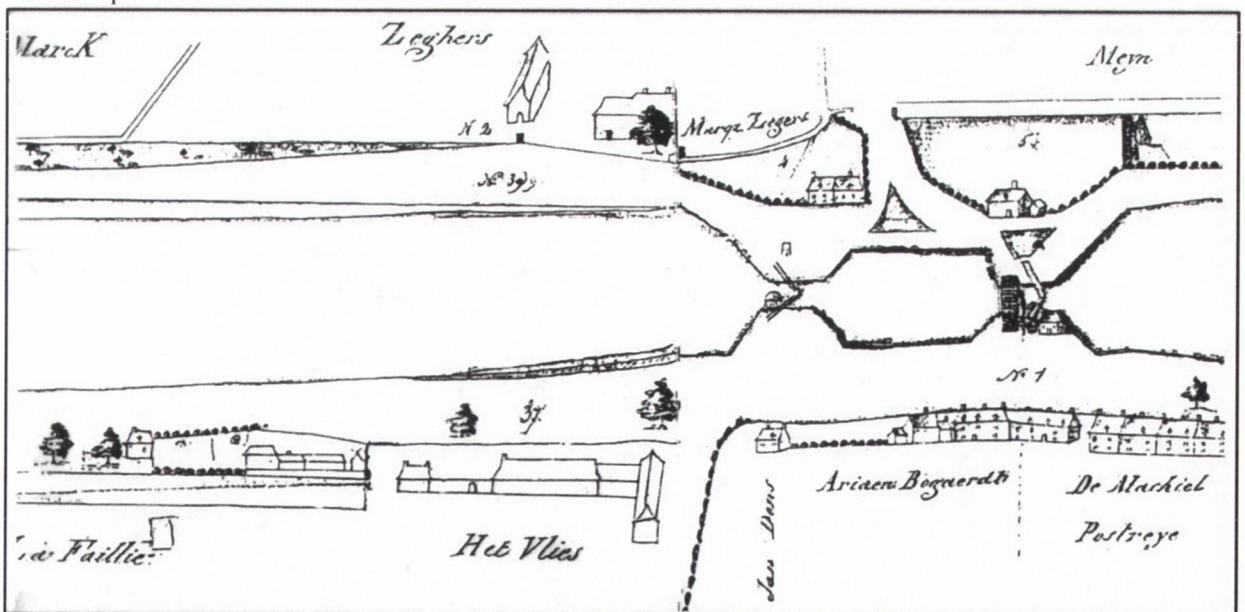
De krachtige vloed van de getijde rivier stroomde onstuimig tot aan de poorten van de sluis te Tisselt, gebouwd op houten pijlers en spoelde deze zo goed als volledig weg. De dijken begaven het en Tisselt stond onder water. Talrijke woningen werden verwoest.

Als compensatie voor de geleden schade werd Tisselt tijdelijk vrijgesteld van belasting.

In augustus van dat jaar werd de vernielde sluis afgebroken en vervangen door een nieuwe, ditmaal gebouwd op de vaste grond, en opgericht door gespecialiseerde Hollandse werklieden.

Een commissie van de stad Brussel stelde dat in het eerste lange benedenpand van de vaart het Rupelwater korter bij de Rupeldijk diende opgevangen te worden.

Men besloot derhalve te Willebroek een tussensas te bouwen dat de druk van het opkomend water diende op te vangen. Deze werken waren voltooid in 1557 en losten het gevaar voor overstromingen te Tisselt op.

Sluis te Willebroek zoals getekend in de atlas van de vaart 1657

Los van al deze technische moeilijkheden kreeg men een nieuw probleem met Vilvoorde.

⁴ Memoriaalboek van de nieuwer schepvaart I, 1er

Deze stad was namelijk de mening toegedaan dat de nieuwe waterweg zoveel water uit de Zenne zou wegtrekken dat al het scheepvaartverkeer op deze rivier onmogelijk zou worden en hierdoor de stad bevoorradingsproblemen zou krijgen.

Opnieuw werden de graafwerken stilgelegd, tot een nieuw besluit, genomen door Maria van Hongarije op 10 oktober 1555, dit geschil beslechtte in het voordeel van Brussel.

Na nog heel wat problemen bestonden langs de kant van de Mechelaars die wanhopig trachtten de bouw van de vaart tegen te gaan. Ze hadden ook reeds verschillende malen geprobeerd de werkzaamheden te saboteren en waren zelfs tot gewelddadige acties overgegaan. Uiteindelijk kon op zondag 12 oktober 1561 de “Vaart” officieel geopend worden.

Een affiche met als titel *“d’innecompt der nieuwere schepvaart der stad Brussele”* vermeldde de grootscheepse feesten, optochten, volksspelen en andere vermakelijkheden alsook het reglement van de prijskamp voor de eerste schepen die Brussel zouden aandoen, voor het meest aantal passagiers, het van verst komende enz.

Het valt wel op dat de noorderburen er ook als de kippen bij waren. Schepen uit Zierikzee, Gorkum en Alkmaar vielen zelfs binnen de prijzen.

Dus niks nieuws onder de zon. Ook nu nog zijn de Nederlanders de vrachtvervoerders die het meest in het huidig kanaal te zien zijn.

Uiteraard waren de eet en drinkpartijen bij zo’n gebeurtenis een degelijke bijdrage tot de algemene vreugde. Hierover schreef een tijdsgenoot die het gehele gebeuren meemaakte :

“Dat sy vrolyck te samen dronken, totdat sy met ruste liggen ronken”

Na de feestelijkheden was het letterlijk en figuurlijk een pijnlijk ontwaken. Want hoe gunstig de aanleg van de vaart was voor Brussel, de gemaakte kosten dienden ergens teruggewonnen te worden, en weer niks nieuws, uiteraard via belastingen.

Deze door de stad uitgevaardigde belastingen op rogge en tarwe, op het wit brood en buitenlandse wijnen en tot overmaat van ramp ook op het bier, misnoegde de Brusselaars zodanig en vreselijk, dat er ernstige rellen uitbraken. Deze laatste taks was letterlijk de druppel die het vat deed overlopen. Uiteindelijk zag men na en tijdje af van de onpopulaire maatregel.

Eén van de gevolgen van het graven was, dat de stad ook af te rekenen had met een ganse resem processen tengevolge van de gevoerde onteigeningen. Deze procedures zouden jaren blijven aanslepen.

Opmerkelijk was dat de stad van in het begin een goed georganiseerde en afzonderlijke administratie op poten had gezet met duidelijke voorschriften, met reglementen en een zeer strakke hiërarchie.

Deze administratie beheerde volgens deze strenge voorschriften zelfs manu militari de exploitatie van de nieuwe waterweg.

Eén van de eerste, voor drie jaar, aangeduide intendanten van de “Vaert” was, en wie zal dit verbazen, Jan van Locquenghien.

De vaartadministratie richtte vanaf de opening van de waterweg een eigen veerdienst op die een dagelijkse en regelmatige dienst tussen Willebroek en Brussel onderhield.

De uitbating werd aan een “fermier” of “pachter” overgelaten, telkens voor een periode van 3 jaar. Hij moest er voor zorgen dat er steeds 5 trekschuiten ter beschikking waren.

Ook deze dienst was onderworpen aan strikte voorschriften, zo mocht b.v. de reis van Brussel tot Willebroek niet langer duren dan 5 uur.

De dagelijkse dienst vertrok op winterdagen om 7 u en in de periode van Pasen tot de herfst om 6u.

Ook even te vermelden is het feit dat we in de oude documenten kunnen lezen dat reeds in *november 1563 een ijsbreker* ter beschikking was, en dezelfde documenten vermelden dat deze zijn taak perfect en tot volle tevredenheid van de schippers vervulde.

Aangekomen in Willebroek stapten de passagiers over op een grote zeilschuit “de Heu of Heude” die hen tot in Antwerpen bracht.

De Heu van Brussel

Nog was de Vaart niet perfect want op 1 november 1570 brak de vaardijk tijdens een zware storm, die ook de ganse Europese westkust teisterde, ter hoogte van Willebroek, op de plaats die nu nog voorlopig bekend staat als de “Kraagput” en werd het sas te Willebroek zwaar beschadigd met alle nare gevolgen voor de scheepvaart.

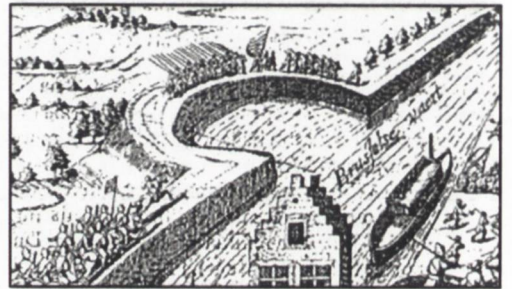
In het Memoriaalboek schrijft de opsteller van dienst het volgende :

Op alder heyligen avont anno LXX omtrent den acht uren es den oostdijck tot Willebroeck metten grooten storm vanden watere deurgebroken, waer aff die scepvaert groote schade gehadt heeft, dwelck wel coste XX.M Rinsguldenen

Op alder heyligen avont anno LXX omtrent den acht uren es den oostdijck tot Willebroeck metten grooten storm vanden watere deurgebroken / Waer aff die scepvaert groote schade gehadt heeft //

Op den selven tijt sijn in Hollandt, Zeelandt ende Vrieslant deurgebroken tot ontallijcke schaden vanden landen want men seght dat in Vrieslant waeren verdroncken omtrent XXIIIJ.M horen beesten

*... item tersaeken vande reparatie vande schade inden jaere XV.C tseventich door het doorbreken vande dijcken vander vaert geschiet ter plaetsen daer den **craeghe oft vingerlinck** is geleght⁵.*

“craeghe”⁶

Om dergelijke rampen te voorkomen werd in 1573 door Brussel beslist om aan de dijk van de Rupel een nieuwe schutsluis te bouwen die het Rupelwater zou stuiten in de dijk zelf. In het memoriaalboek I van de vaert, vindt men de volgende beschrijving over deze gebeurtenis,

Opten eersten dach july anno XV.C dryentseventich omtrent den drye uren nader noenen, soe es by heeren Jan van Locquenghien Riddere, heere van Coeckelberge, Berchem, Melsbroeck ende Amptman der stadt van Bruessel als commissaris vander vaert geleeht den iersten steen vanden fondeersele aende spuye oft tsas inden Ruepele tegenover Boomen⁷

Opmerkelijk is wel dat Jan van Locquenghien, 23 jaar na de eerste spadensteek, er nog steeds bij was als Amptman van Brussel en commissaris van de “Vaert”.

De tekst gaat dan verder met de technische beschrijving van de uit te voeren werken en de geraamde kosten van de sluis. Tegelijkertijd werd ook aan de bouw van het eerste sashuis begonnen. De bouw van deze sluis loste de problemen van de getijden tot Willebroek volledig op en was ook de aanleiding tot het ontstaan van een gehucht dat later zou bekend worden als “Klein-Willebroek”.

Eric Van Winghe

Bronnen : Stadsarchief Brussel, fonds Pergameni, Memoriaalboek dl I.
A.Wauters : Documents concernant le canal de Willebroek.

⁵ Memoriaalboek I transcript Flor Cools

⁶ Craeghe : Ringkraag rond een voorwerp of rond een kreek of een herstelde bres in een dijk (zie ook J. Verdam)

⁷ Ibid voetnoot 5.

HISTORIEK

van het Klooster der “Dochters van Maria” te Willebroeck

(Deel 1)

Woord vooraf : de teksten, spelling en zinsvorming zijn integraal overgenomen uit het Archief van het klooster der “Dochters van Maria” te Willebroeck. Er werd dus niets gewijzigd aan de oorspronkelijke tekst die opgesteld werd door de kloosterzusters zelf.

I. WORDING DER VERGADERING

Wanneer op het einde der 18^e eeuw, de Fransche Omwenteling alom verwording, ongeloof en zedenbederf zaaide, was ook Willebroeck het schouwtoneel der Republikeinsche barbaarheden. Zelfs, door haar voordeelige ligging, werd die gemeente een centrum van hun woeste tochten, hunner Priesterjacht en landelijke uitbuiting.

Wel waren er koene en godsdienstige mannen, opgeleid door den eerbiedwaardigen Pastoor **J.B.De Clerck**, zooals een **Rollier** (zie foto), een dokter **Donckers**, eene familie **Verdickt**, enz. die huis en have, zelfs het leven veil hadden tot redding en onderhoud der Priesters, Doopsel, Eerste Communie, Huwelijk, Berechting, enz.

Emmanuel Rollier

Dit belette echter niet, dat de geweldenarijen van het schrikbewind en de valsche leerstelsels der Sansculotten het geloof in vele harten uitdoofden of verzwakten. Zodanig, dat als Pastoor De Clerck uit zijn ballingschap wederkeerde, hij diep zuchtte over den droeven toestand zijner kudde, en dat zijn priesterlijke iever nieuwe middelen zocht, om het geloof en den godsdienst der Willebroeckenaars herop te beuren, en hunne onwetendheid of valsche overtuiging te keer te gaan.

Dit middel vond de ieverige Herder in zijn eigen werk, in het opkomend Klooster der Dochters van Maria, waarvan hij zelf de kiem had neergelegd. Maar kom, loopen wij de tijd niet vooruit, en beginnen wij met het begin.

Bekommerd om het klimmend bederf der dartele jeugd, die zich 's Zondags in herbergen en op danspartijtjes verlustigde en bezondigde, had Pastoor De Clerck vanaf 1785, met behulp eeniger godvruchtige dochters, eene **Zondagsche Vergadering** ingericht, wier leden, afziende van de wereldsche en gevaarlijke bijeenkomsten den tijd aangenaam en nuttig door-brachten, met het aanhooren eener onderrichting van den Heer Pastoor, met gebeden, geestelijke lezingen, godvruchtige gezangen, stichtende samenspraken en wederzijdsche bemoediging, om de zieken te bezoeken, de kinderen te onderrichten in den Catechismus, en anderen tot deugd aan te sporen.

Dat dit doelmatig werk de woede der hel onstak, hoeft niet gezegd. Door tegenkantingen en lastertaal poogde de duivel den ieverigen Pastoor te ontmoedigen en zijn werking te stremmen. Maar **Jan Baptist** was de man niet, om den moed op te geven en zijn onderneming te laten varen. Krachtadig bood hij het hoofd aan allen wederstand, en de godvruchtige dochters volgden zijn voorbeeld.

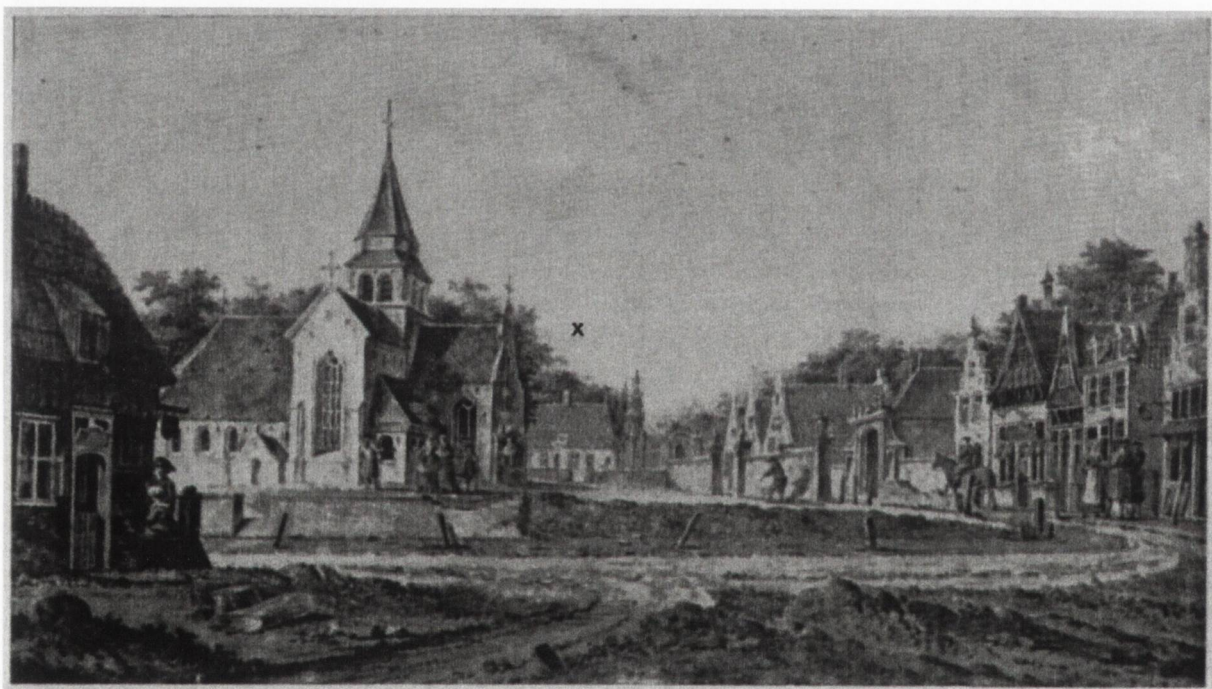
Ondanks de minachting en de spotternijen, waarmede de wuftige jonkheid hen bejegende, hielden zij stand. Met 6 begonnen, was het getal leden der Congregatie welhaast geklommen tot 70.

Deze Zondagsche Vergadering bleef bestaan tot in 1850, en het is uit haar, dat ons klooster geboren werd. Want twee dezer brave dochters, namelijk **Maria Magdalena Van Leuven**, geboortig van Willebroeck, en **Christina Morian**, van Antwerpen, vroeger begijntje te Mechelen, voelden zich geroepen tot hooger volmaaktheid, en zonderden zich in 1792 af in een huis (later noemde dat huis “In

't cadeautje”) om daar in stille eenzaamheid de kloosterdeugden te beoefenen en school te doen voor de meisjes van Willebroeck. Maar dit huis, midden in het dorp, en gansch ingesloten tusschen de aanpalende woningen, scheen den doorzienden Pastoor weinig geschikt tot de ontwikkeling van de instelling, die hij in 't verschiep begroette, en daarom kocht hij in 1793 een bouwvallig huis, gelegen tegen de kerk op den hoek van den Boomschen steenweg, dat na de noodige veranderingen en verbeteringen, betrokken werd door de twee bovengemelde zusters, samen met **Carolina Janssens** van Willebroeck.

Dit Convent, **Berg van Kalvaar** geheeten, was de echte bakermat van ons Gesticht, dat als tener plantje, met veel zorg geteeld werd door den eerbiedwaardigen **De Clerck** en stillekens aan zoo diep wortelde, dat het, tot boom aangegroeid, nu nog op dezelfde plaats voortbestaat.

Den waarde Pastoor schreef eenen levensregel voor de Zusters, getrokken uit den Regel, dien de H.Vincentius à Paulo aan zijne Zusters van Liefde voorschreef. Hij maakte ook de Constitutiën op volgens de grondregels van den H.Franciscus de Sales. En zoo kwam het, dat men de kloosterlingen, **“Dochters van den H.Franciscus de Sales”** noemde.

De woning aangeduid met een kruisje zou de eerste aangekochte woning zijn van waaruit alles begon. De zij-ingang van de kerk werd afgebroken en is nog merkbaar aan de bestaande toegemetselde deur.⁸ (Kon. Bibliotheek Brussel)

Regel en statuten ademden den verstorven en boetveerdigen geest van den Stichter. De Zusters leefden toen veel strenger dan nu, daar de tijdsomstandigheden van lieverlede gewettigde verzachtingen eischten.

De Stichter stelde Maria Magdalena Van Leuven tot Overste aan, en schikte met haar de dagelijksche bezigheden der Zusters.

Wordt vervolgd
Paul Cools

⁸ Penseeltekening, grijs gewassen in Oostindische inkt, uit het Schetsboek van Theodorus Verriek of – met zijn dagelijkse roepnaam – Dirk Verriek. De talentvolle topografische kunstenaar (Haarlem 1734-Den Haag 1785) verbleef tussen 1765 en 1770 kortstondig in de Mechelse regio. Deze uitgewerkte penseelschets toont de Sint-Niklaaskerk vanuit het zuiden. O.a. een versie, uit de collectie Dormer, werd in 1777 bij Bicken in Antwerpen geveild. De enig mooie afdrukken van de originele Verriek-schetsen i.v.m. de kerken van Willebroek en Blaasveld geven wij in primeur voor een volgend nummer.

Fé de Say.

Wereldkampioen Stan Ockers primus vóór Jan Adriaensens in de 11e GP van Willebroek 1956

Voor de aanvang van de 11e Grote Prijs van Willebroek voor beroepsrenners, werden de regerende wereldkampioen Stan Ockers en het plaatselijk idool Jan Adriaensens op het Willebroeks gemeentehuis ontvangen.

Maar door een gedeelte van het zéér talrijk opgekomen wielerspubliek kreeg de in 1955 te Frascati geworden wereldkampioen menig “boegeroep” te aanhoren.

Zij namen Stanneke zijn houding in de zopas afgelopen Ronde van Frankrijk blijkbaar kwalijk. Zo verweten zij hem dat hij enkel aan zichzelf dacht en de Belgische ploegbelangen al te vaak aan zijn laars zou hebben gelapt. Sommige gingen zelfs zo ver te beweren dat hij hand- en spandiensten zou hebben verleend aan andere renners, zelfs al kwamen die uit andere landen.

Met deze mening stonden zij niet alléén, want een aantal sportjournalisten waren ook deze mening toegedaan. Mits een beetje hulp van zijn ploegmakers zou er voor Jan Adriaensens nog veel méér hebben ingezet dan een overigens schitterende 3e plaats in het eindklassement van de Ronde van Frankrijk anno 1956. Een Ronde die met de Franse regionale renner Roger Walkowiak een bijzonder onverwachte winnaar had gekregen.

De emoties en juichkreten van de verschillende supportersclans beleefden een climax toen in de allerlaatste ronde van deze 11^e GP van Willebroek jawel.....Stan Ockers en Jan Adriaensens samen in de August van Landeghemstraat naar de eindmeet stoven.

Daar waar de meesten hun idool “Sterke Jan” reeds als overwinnaar waanden, was het in tegenstelling die sakkere Stan die hem de zegebloemen kwam ontfutselen.

Voor een groot gedeelte van het aanwezige wielerspubliek een bijzonder “kleine geste” van een toch wel “Groot Wielerskampioen”.

Voor Jan Adriaensens zou de overwinning op een boogscheut van zijn voordeur immers bijzonder veel deugd gedaan hebben.

Dat uitstel niet altijd afstel is bewees Jan tijdens de editie van 1959, waar hij wel de zegebloemen zou meenemen richting Ruisbroek.

Jammerlijk genoeg zou Stan Ockers op 01 oktober 1956 te Merksem overlijden aan de gevolgen van een zware val opgelopen in het Antwerps Sportpaleis.

Gary Mantiers

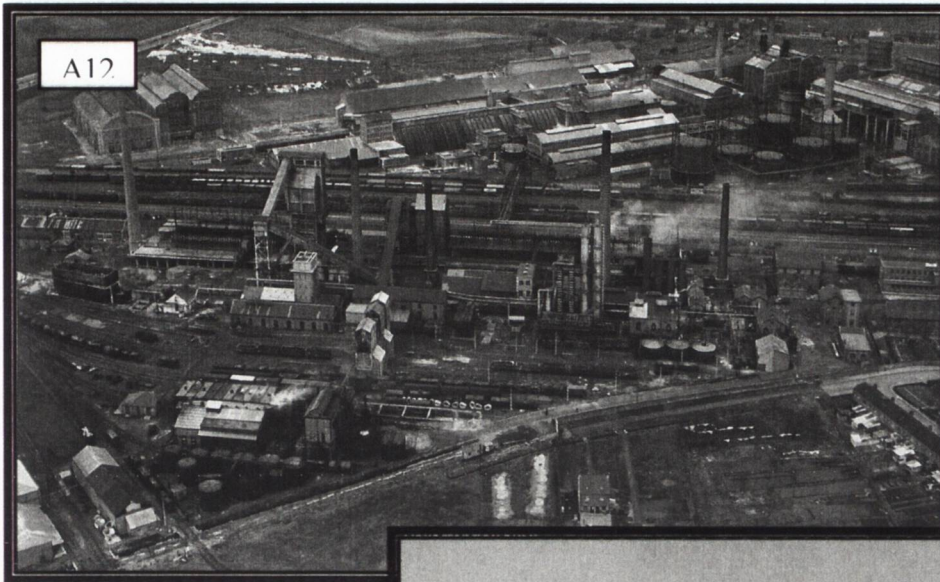
Stan Ockers en Jan Adriaensens tijdens de spurt.

Na de aankomst samen op het plaatje.

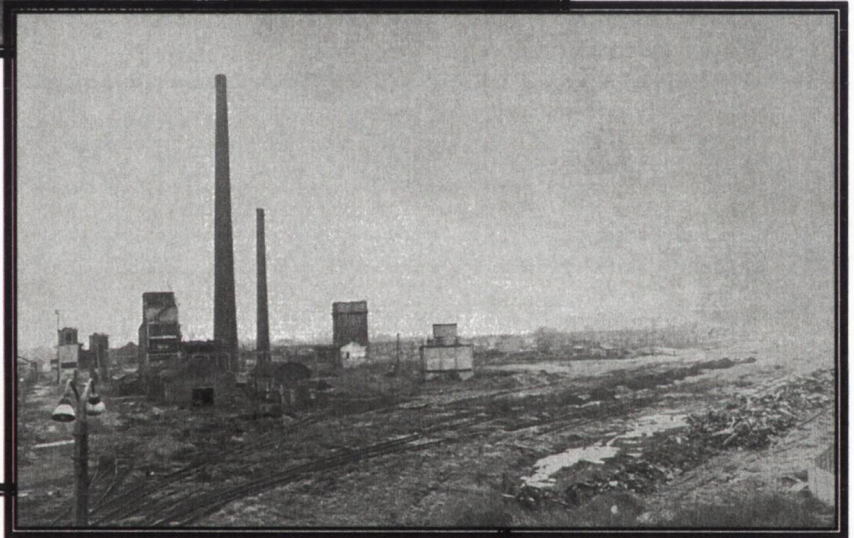
1 Jef Van Dam, 2 Mon Van Lerberghe, 3 Jommeke Goossens, 4 Theo Moriau, 5 Jan Adriaensens, 6 Stan Ockers.

Waar zijn de bedrijven heen? Waar zijn ze gebleven ?

Cokesfabriek anno 1956 (opgericht in 1900) en een gedeelte van de Ammoniakfabriek Ased) (foto uit het gemeentelijk archief)

Tijdens de afbraakwerken in 1978
(Fotoarchief Guvanau)

Cokesfabriek verdwenen. Links achter nog restanten van de Ased-fabriek (anno 2005)
(Foto genomen van op de A12) (Fotoarchief Guvanau)

G. Van Auwenis

Dr. Louis COOLS alias Lode VAERTLINCK

Dokter Louis Cools was een zeer toegewijd man die zich als geneesheer volledig gaf aan de behandeling en verzorging van zijn patiënten.

Louis werd geboren te Willebroek op 12 april 1906 als Ludovicus Josephus Maria COOLS, zoon van Joannes Henricus Cools, paardenslachter-landbouwer uit Ruisbroek X Joanna Petronella De Boeck uit Willebroek.

Op 26 juli 1932 trad hij te Boom in het huwelijk met Jeanne (Joanna Herman Maria Theresia) LAMOT.

Hij overleed te Duffel op 18 mei 1980 (74 jaar).

Van kindsbeen af bleek hij een zeer intelligente en leergierige knaap te zijn hetgeen zal blijken uit zijn latere studies.

Louis behaalde op 1 augustus 1925 het diploma 1ste graad, afdeling Humaniora, aan het Onze-Lieve-Vrouwcollege te Boom met meer dan 75 % van de punten in al de leervakken.

Na zijn humaniorastudies trok hij naar de Katholieke Universiteit te Leuven waar hij op 31 juli 1931 promoveerde tot Dokter in de genees-, heel- en verloskunde.

Aan diezelfde Universiteit en aan het Centrum voor Ziekenhuiswetenschappen te Leuven volgde hij vervolmakingscursussen zoals :
Organisatie van de medische arbeid in het ziekenhuis 1964-1965 en 1965-1966

Planning van gezondheidsinstellingen 1966-1967

Plaats en taak van de hoofdgeneesheer 1968-69

Medische registratie 1969-1970

Medische registratie in het ziekenhuis, januari 1970

Bijzondere problemen in het ziekenhuis 1970

Inleiding tot het ziekenhuisbeleid 1970-1971

Zoals reeds eerder vermeld was hij een toegewijd geneesheer die zich geheel en al gaf en steeds ter beschikking stond voor medeburgers en patiënten, ook in moeilijke tijden van oorlog en overstromingen.

Om zijn toewijding en inzet werd hij alom geprezen en hierom meerdere keren gelauwerd.

Zo mocht hij rekenen op veel waardering en meerdere keren werd hij gelauwerd. Zo ontving hij een groot aantal eretekens, waaronder :

Palmen 1940-1945 – Roode Kruis van België op 15 februari 1946

Het Eereteken van het Roode Kruis – 2de klasse op 10 mei 1946

Ridder in de Kroonorde – 8 april 1947

Zilveren medaille van het Rode Kruis van België in 1949

Zilveren barrette op zilveren medaille – 31 december 1950

Tweede zilveren barrette op zilveren medaille – 31 december 1955

Gouden medaille van het Rode Kruis van België – 31 december 1960

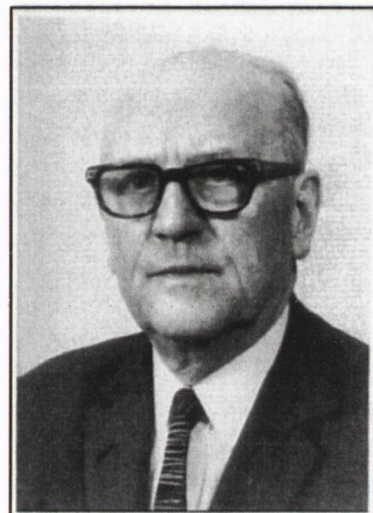
Door het gemeentebestuur werd hij benoemd als gemeentedokter op 01.01.1949 en dit tot 1971.

Door de C.O.O. werd hij aangesteld als :

- waarnemend toeziend geneesheer op 01.11.1948

- toeziend geneesheer benoemd op 01.05.1950

- bevorderd tot geneesheer – medisch directeur op 01.10.1970

Bij het bereiken van de pensioenleeftijd op 12.04.1971 is hij ten persoonlijke titel in dienst gebleven voor een periode van drie jaar.

Op 01.05.1974 met pensioen gegaan als geneesheer medisch directeur, datum waarop hij de eretitel kreeg.

Naast zijn drukke dokterspraktijk vond hij nog de tijd om zijn hobby's te beoefenen zoals filmen, klassieke muziek, schrijven en dichten. Van hem zijn vooral gekend : "De Faling" (roman) en dichtbundel "Verzen" geschreven onder zijn auteursnaam Lode Vaertlinck.

HET SLOT EN DE SLEUTEL

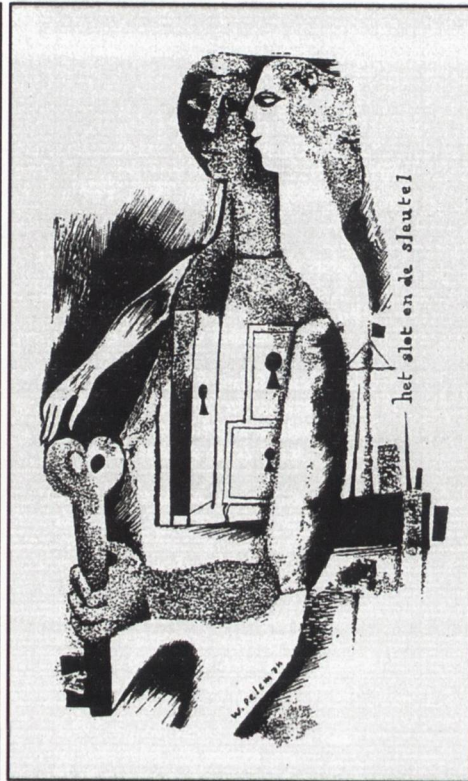
Ik schreef een lied ter kennis neder
van al de klanken van mijn hart,
van lief en leed, met schroom en teder
verlangen van een brandend bard.

Geluidm wuifde ik wel duizend keren
mijn dicht als vlagge aan de kaai,
waar 'k vreemde schepen meende meren ;
ik voelde roes bij ied're zwaai.

Want mijne woon staat aan een kade,
doch in de grote kamer staan
mijn pronkkast, spind' en spiegeladen
en doen elkander roerloos aan.

Maar niemand wist de wijde meren,
ik zelf was vreemd aan eigen huis.
Vanwaar kwam dan mijn tuk begeren?
Waarom werd dichten hier een kruis?

'k Verborg mijn versboek in een lade
en sloot mijn kast gelaten toe.
Ik ging naar buiten op de kade
en vond me alleen, verlaten, moe.

Uit
dichtbundel
"Verzen" met
illustratie van
Wies Peleman

Van waar de naam "Vaertlinck"?

Van Dr. Louis Cools zelf vernamen wij dat hij die naam had gekozen om twee redenen :

- 1) Hij was een kind van Willebroek, was er geboren en getogen en er aan verknocht zoals een vis aan het water en de vaart.
- 2) De vis waarover hij het had was een "link" zoals die destijds in de volksmond door oudere schippers en vissers werd genoemd.

Dus Willebroek, zijn vaart (vaert) en zijn link (linck), werd "Vaertlinck".⁹

Het woord link komt van de vis "**Serpeling**" (*Leuciscus leuciscus*) en na fonetische vervorming werd het serpelink en afgekort werd het "**link**" of "**linck**". Link lag beter in de mond dan serpeling.

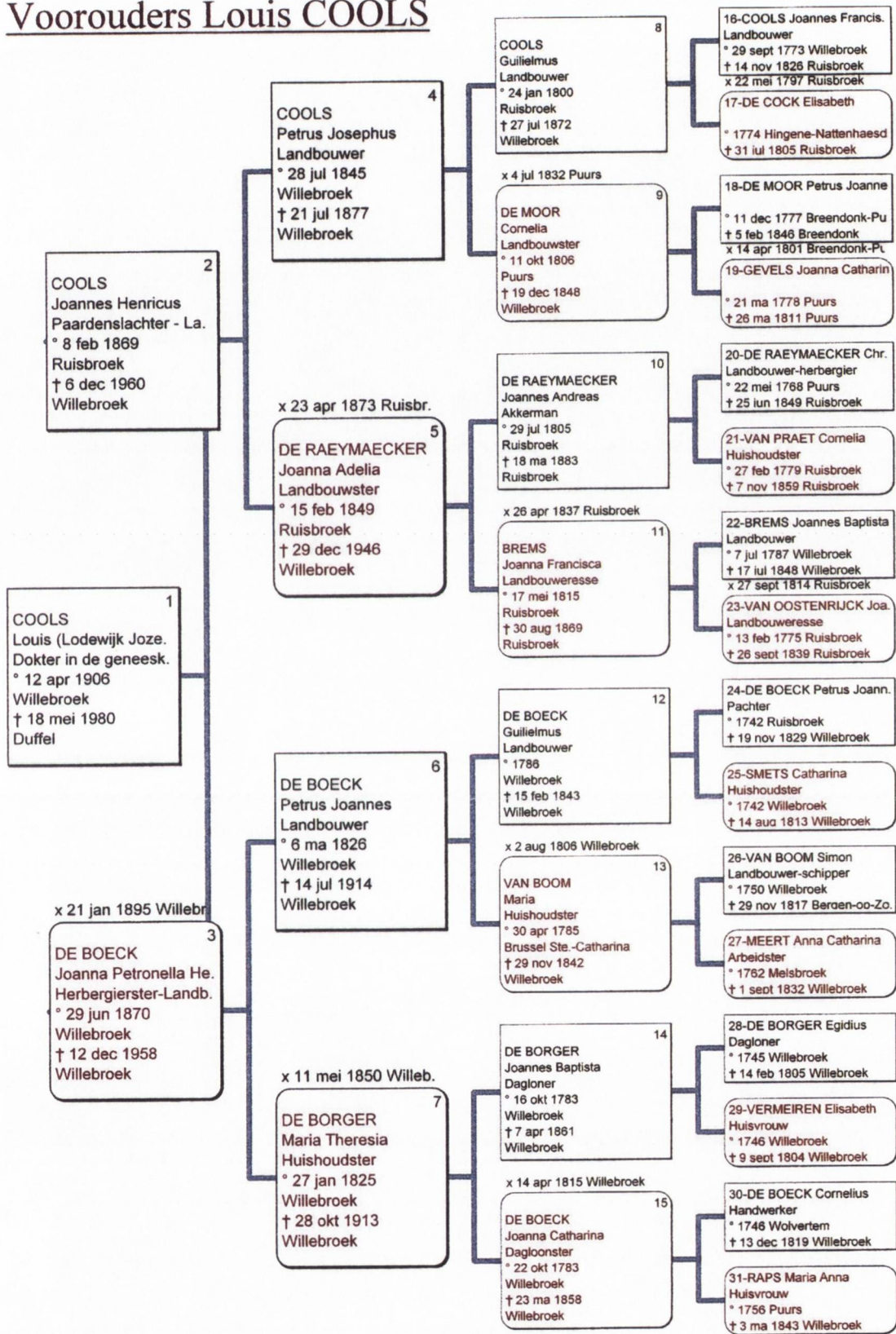
De serpeling komt nu nog voor in onze rivieren, kanalen en wateringen maar is beschermd. Hij behoort tot de familie van de karperachtigen en meet tussen de 15 à 30 cm. De serpeling kwam ook voor in de vaart van Willebroek. **Hij werd ook gewoon "serpe" genoemd, vandaar serpe of link.**

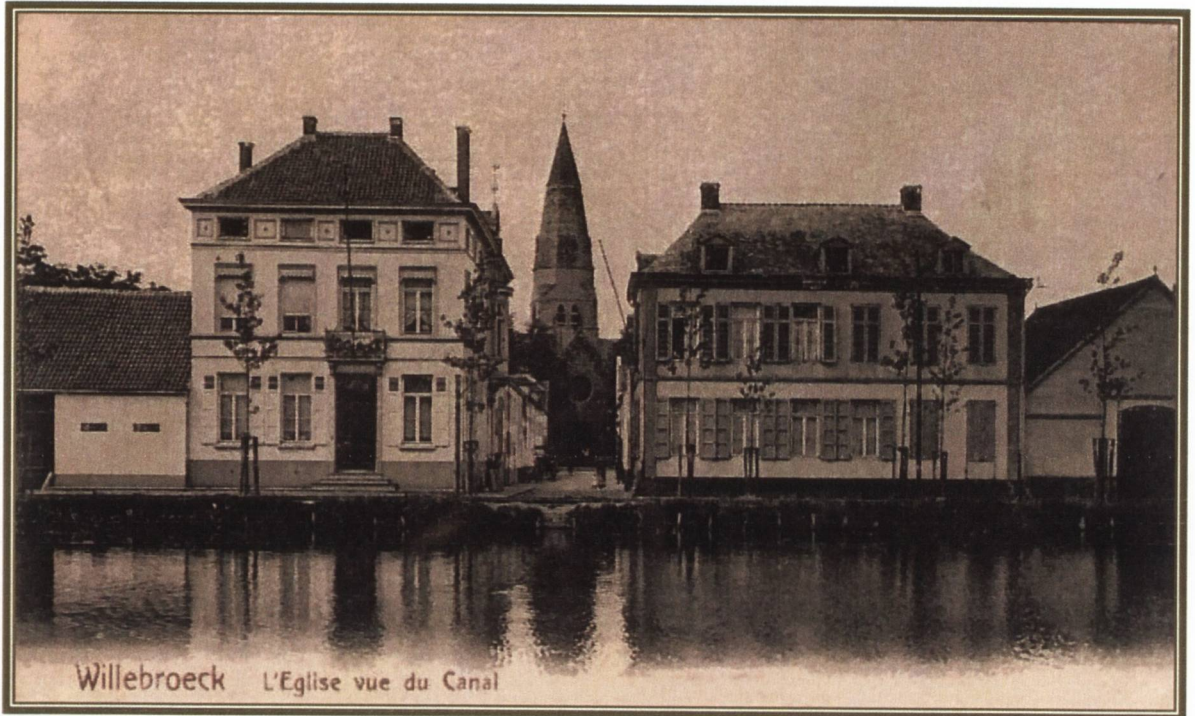
De serpeling

⁹ Zie ook de naam van ons tijdschrift die aan de auteur Lode Vaertlinck is ontleend. Omwille van onze verbondenheid met Willebroek konden wij geen betere heemkundige naam bedenken.

Voorouders Louis COOLS

Willebroek vroeger en nu

Zicht op de kerk en Vaartdijk – (anno 1905)

(Fotoarchief G. Van Auwenis)

Zicht op de kerk en de Groene Laan (anno 2005)

(Fotoarchief G. Van Auwenis)

Laatste berichten en geplande activiteiten !!!

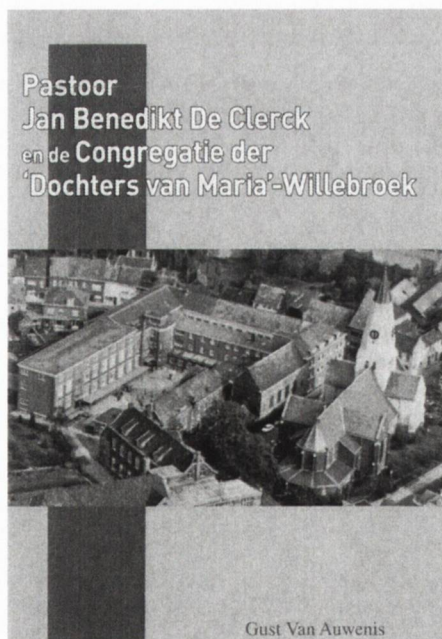

- Cursus Oud schrift : 24 – 26 oktober en 7 – 9 – 14 november 2005
- Onze jaarlijkse “Genealogische dag” te Breendonk: zaterdag 10 december 2005.
- Bezoek aan het Fort van Liezele : **zaterdag 08 oktober 2005** om 14.00 u.
Inkomgeld : 3.00 € per persoon. Samenkomst op de parking vóór het Fort.
- Wandeling in het Broek van Blaasveld (historisch bekeken) onder leiding van een gids op **zondag 23 oktober 2005**.
Voor alle abonnees op ons tijdschrift! (ook familieleden zijn welkom)
Deelnemers dienen zich te voorzien van goed schoeisel en aangepaste kledij. Samenkomst op de **parking aan de Broekstraat om 14u30**.
Voor de twee laatste activiteiten (Liezele en Blaasveld) dient deelname gemeld te worden bij de secretaris van onze kring.
Voor inlichtingen kan men steeds terecht bij de secretaris van onze kring.

Boeken

Pastoor Jan Benedikt De Clerck en de Congregatie der “Dochters van Maria”-Willebroek

Het is precies 200 jaar geleden dat pastoor Jan Benedikt De Clerck te Willebroek overleed. Deze pastoor was de stichter van de congregatie der “Dochters van Maria”. Tijdens de Boerenkrijg was hij in ballingschap in Nederland en Duitsland. Gust Van Auwenis greep deze gebeurtenis aan om deze pastoor en de Congregatie van de Dochters van Maria in het licht te stellen. Zeker een aanrader voor diegenen die bij “De zusterkes” school liepen. Dit werk werd uitgegeven door “Vaertlinck”-Genealogische en Heemkundige Kring – Willebroek. Het boek is verkrijgbaar aan de prijs van 25,00 € en kan bekomen worden bij de secretaris van “Vaertlinck” – Genealogische en Heemkundige Kring van Willebroek, Molenweg 24 te 2830 Willebroek. Tel. 03/886 92 44 of door overschrijving op het nr 068-2318314-41 van “Vaertlinck” – Willebroek.

Inhoudstafel : Oktober-november-december 2005

Editoriaal... ..	blz. 1
70 jaar geleden, autobusramp in Turnhout	2
De KWTV stelt de 100 tentoon	4
Uit alle dalen der herinnering.....	6
Uit het rijke Rooms-Willebroeks leven	11
Bier – Geschiedenis van een volksdrank (deel 2)	13
God bewaert en gespaer de vaert	15
Historiek v/h klooster der “Dochters van Maria”.....	19
Wereldkampioen Stan Ockers vóór Jan Adriaensens	21
Waar zijn de bedrijven heen? Waar zijn zij gebleven?	22
Dr. Louis COOLS alias Lode VAERTLINCK	23
Willebroek vroeger en nu.....	26
Laatste berichten en geplande activiteiten	27

Werkten mee aan dit nummer :

Flor Cools - Paul Cools – Gary Mantiens - René Pattyn – Jan Peeters – Gust Van Auwenis en Eric Van Winghe.

Samenstelling en lay-out : Gust Van Auwenis en Eric Van Winghe.

Alle rechten voorbehouden. Het overnemen van teksten kan slechts gebeuren na schriftelijke toelating van de auteur en mits vermelding van het tijdschrift, jaargang en nummer.

Elk auteur is individueel verantwoordelijk voor de inhoud van zijn of haar artikel.

P
H
I
L
I
P
P
E
T

BANKET

R
O
O
D

Kerkstraat 26
Willebroek
Tel. 03/886 65 09

I.S. verzekeringen nv

Coorens Ronny

GSM 0475 78 40 24
Fax / Tel.: 03 886 55 81
E-mail: delaroc@skynet.be

SOMERS DIRK

MEUBELEN ⇨ Stationsstraat 86
2830 Willebroek
Tel. 03/ 886 70 64

SPECIALIST SLAAPCOMFORT

THE BEST HARDWARE STORE IN BELGIUM

Dendermondsesteenweg 111 / bus 29
2830 Willebroek
Tel : 03/866.48.44
Fax : 03/866.48.45

Openingsuren :
maandag : Gesloten
dinsdag : 10 u. - 18u.
woensdag : 10 u. - 18 u.
donderdag : 10 u. - 18 u.
vrijdag : 10 u. - 18 u.
zaterdag : 10 u. - 18 u.

Gesloten op zondag en feestdagen.

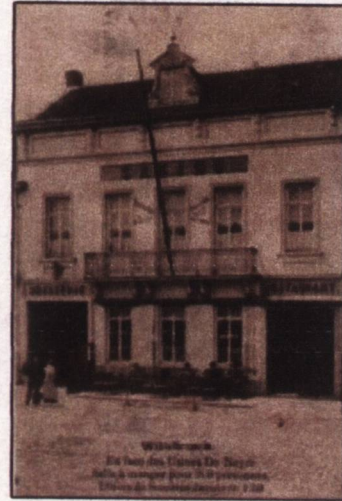

CAFE - TAVERNE "CASINO"

Bij Chris & Patrick

**Oud Sasplein 3, 2830 Willebroek
(aan de brug)
Tel 03/886 68 70 - dinsdag gesloten**

Anno 1905

- VERZORGDE SNACKS
- BRUSSELSE WAFELS
- PANNEKOEKEN
- DIVERSE BROODJES
- MILCKSHAKES
- IJSCOUPES
- VERSE FRUITSAPPEN

meubelen

Jozef VAN DEN BERGH n.v.

KEUKENS MICKO

**Toonzalen : Brielen 5 – 2830 Willebroek-Tisselt
Tel. 03/886 66 03**

Donderdag gesloten

OKAPI

UW PARTNER IN DE INFORMATICA

OKAPI is al 17 jaar dé informatica-zaak van de regio met zowel een winkel als een business-to-business afdeling

computers - (draadloze) netwerken - printers - scanners - faxen
copiers - digitale fotografie - Telenet - ADSL - software - xbox
PDA - GPS - alle inktpatronen - alle toebehoren - buromateriaal
boekhoudpakketten : BOBsoftware, SAGE lijn 100, Cubic

Eigen technische dienst - Alle herstellingen

Stationsstraat 92-96 te Willebroek
tel. 03 886 90 46 fax. 03 886 06 75
info@okapi.be www.okapi.be

SELEXION®
JA, ER ZIJN NOG VAKMANNEN

POLAT

*Turkse specialiteiten
Alle voedingsmiddelen*

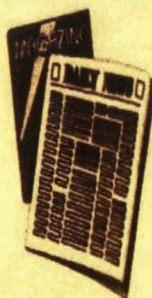
Guido Gezellestraat 38
2830 Willebroek

Tel. + Fax : 03/886.18.32

Openingsuren: 8.00 u - 20.00 u

Sluitingsdag: Donderdag

Open op zon- en feestdagen.

't Klokske bij Elke

TEL : 03/886.97.96 (*Breedonk*)
lotto/dagbladen/schoolbenodigdheden

openingsuren :

ma : 08.30U - 12.30U / 13.30U - 18.30U

di : 08.30U - 12.30U / 17.00U - 18.30U

wo : 08.30U - 12.30U / 13.30U - 18.30U

do : 08.30U - 12.30U / 13.30U - 18.30U

vr : 08.30U - 12.30U / 13.30U - 18.30U

za : 08.00U - 12.30U / 13.30U - 18.00U

 KERREMANS & C°

Verzekeringen & Spaarbank

De beste keuze voor uw Verzekeringen, Leningen en Beleggingen !

Guido, Steve & Kevin Kerremans

Overwinningstraat 87
2830 Willebroek
Tel: 03/886.43.39
Fax: 03/866.57.02
C.D.V.: 40356

WIE HEEFT HET
VOOR U
IN WILLEBROEK?

KBC Bank & Verzekering
Dendermondsestwg. 17,
2830 Willebroek
tel. 03 860 75 30
fax 03 860 75 32

KBC Verzekeringen
• Spiessens & Partners BVBA
A. Van Landeghemplein 1,
2830 Willebroek
tel. 03 866 17 38
fax 03 866 21 45

We hebben het voor u.

*Grote keuze in zijden
bloemen en planten*

*Groot assortiment
bloemen en
bloemstukken*

APC

AUTO PARTS CENTER BVBA **ALLE AUTO-ONDERDELEN**

- Groot- en kleinhandel
- Car-hifi - GSM's - carkits - navigatiesystemen
- Alarmen - blinderen autoruiten
- Wisselstukken en onderdelen: *remmen, filters, uitlaten, schokdempers, ...*
- Allesdraggers: *skiboxen, sneeuwkettingen, ...*
- Accessoires: *uitbouwkits, verlagingskits, spoilers, sportluchtfilters, ...*

Uw erkend Proximus Privileged partner

Vanaf vandaag kan u met uw GSM
e-mails versturen, ontvangen of beluisteren.
Raadpleeg www.proximus-interactive.be

Tracking systemen. Bezoek onze site:
www.gps-buddy.com

airco service

VERHUUR:
sneeuwkettingen - bagageboxen -
bekledingsreinigers

APC Willebroek bvba
Dendermondsesteenweg 212
2830 Willebroek

Tel.: 03/886 35 06 (2 lijnen)

Fax : 03/886 25 71

e-mail: apc.willebroek@yucum.be

Openingsuren : 8.30 - 12 u. / 13 - 18 u. • zat. : 9 - 12 u. / 13 - 16 u.

AD

WILLEBROEK

TEL. 03/886.41.30

DEXIA

Bank

DEXIA BANK Nieuwstraat
2830 Willebroek
03/860.72.90

COIFFURE JOHNNY

De specialist voor Uw haarsnit voor gans het gezin.

Love is in the Hair

Dinsdag -> Mannendag (ook kinderen)
Zonder afspraak van 8u30 tot 18 uur.

Alle andere dagen normaal voor iedereen, dames – kinderen – heren

Kerkstraat 32
Willebroek

Tel. 03/886.62.85
0475/40.32.29

BETROUWBAARHEID DOOR ERVARING

ELEKTRISCHE HUISHOUDTOESTELLEN
VERWARMING GAS-HOUT-KOLEN-MAZOUT...
SCHOUWEGEN
SANITAIR

HEYVAERT - DE CONINCK

Industrieterrein "De Veert" - Callaertstraat 37

2830 Willebroek - Tel. 03/886 82 11

HEYVAERT BART

Heindonksesteenweg 130

2830 Willebroek - Tel. 03/866 37 37

VERWARMING

AIRCO

SANITAIR

HEYVAERT

Dagblad- & boekhandel

Lottocentrum

Plankopie

Fotokopie (A0 formaat)

Ook in kleur

BUROTEK BVBA

Bureel-, teken- en
schoolbenodigdheden

Uitgebreid gamma merkartikelen

Breendonkstraat 1, 2830 Willebroek

03/886.86.66

VAN HOYWEGHEN
Overwiningsstraat 19
2830 WILLEBROEK

UIT SYPATHIE

ALAIN

MICROFILM – SCANNING

Afdrukken van uw microfilms op papier
Overzetten van uw microfilms op CD of DVD
Al uw documenten op CD of DVD

Res. Talmar III – Dendermondsesteenweg 111/B34 – 2830 Willebroek

TEL 03/866.25.25 – FAX 03/866.25.26

www.microfilmtechnik.com – microfilm.technik@skynet.be